

Mangfoldskompetanse i undervisning

Likestilling og mangfold i UH-sektoren

03.04.2019

ÅSE RØTHING - ASEROT@OSLOMET.NO

Fra kjønn til mangfold?

KIF-komiteen:

- 2004: Komite for *integreringstiltak* – kvinner i forskning.
- 2008: Komite for *kjønnsbalanse* i forskning
- 2014: Komite for *kjønnsbalanse og mangfold* i forskning.

Hvorfor mangfold?

- Et kose-ord som ingen kan være imot?
- Tildekker uenigheter og maktforhold?
- Uklart hva det egentlig viser til?

«Er bruken av betegnelsen 'mangfold' bare en ny måte å pakke inn uenighet, disharmoni og strukturell forskjellighet på? Det hjelper lite å bytte ut ord og betegnelser på et fenomen om ikke innholdet gjøres tydelig for praksis i fellesskolen» (Westrheim 2014, s. 35)

Mangfoldsbegrepet

- Refererer til det engelske begrepet *diversity*
- Knytter perspektiver på det flerkulturelle feltet *sammen med* ulike differensieringsprinsipper som funksjonalitet, klasse, kjønn og seksualitet.
- En invitasjon til å undersøke hvordan ulike faktorer spiller sammen, for å forstå fenomener og **maktforhold**
- En invitasjon til å trekke veksler på teori- og kunnskapsutvikling på tvers av fagområder, fordi ulike marginaliseringsprosesser, diskrimineringsformer og relasjoner mellom minoriteter og majoriteter, kan ligne på hverandre på tvers av områder og grupper.
- En invitasjon til å sette fokus på både **sammenhenger og paralleller**

Refleksjonsoppgaver

- «Tenk over: Hva tenker du om kvinner som bærer hijab?»
(Samfunnskunnskap, 8. trinn)
- Tenk over: Hva tenker du om folk som sitter i rullestol?
- Tenk over: Hva tenker du om folk som bruker samekofte?
- Tenk over: Hva tenker du om folk som bruker turban?
- Tenk over: Hva tenker du om personer som har et ikke-binært kjønnsuttrykk?
- Tenk over: Hva tenker du om kvinner som bærer kors?
- Tenk over: Hva tenker du om kvinner som bærer slips?
- Tenk over: Hva tenker du om menn som bærer slips?

Mangfoldskompetanse

En *kombinasjon* av

- Aktuell og relevant kunnskap
- Maktbevissthet og maktkritiske perspektiver

Maktkritiske perspektiver

Perspektiver som inviterer til kritiske undersøkelser av prosesser som skaper og opprettholder både andregjøring og majoritetsprivilegier knyttet til for eksempel kultur, religion, hudfarge, funksjonalitet, seksualitet, kjønn eller sosial bakgrunn.

Normkritiske perspektiver

- Bygger på *maktkritiske perspektiver* som kritisk pedagogikk, postkolonial kritikk, feministiske perspektiver og skeiv teori
- Øve opp *normbevissthet* for å kunne være *normkritisk*
- Vil utvikle kompetanse til å undersøke egne og andres privilegier, f.eks. knyttet til kultur, religion, hudfarge, sosial bakgrunn, funksjonalitet eller seksualitet.
- Mål: skape varig bevissthet om samfunnsmessige maktforhold som kan overføres til situasjoner utenfor klasserommet

«Toleransepedagogikk»

Begrensninger ved «toleransepedagogikk»:

- Tar utgangspunkt i forestillinger om «oss» og «de andre»
 - skaper «andregjøring»
 - låser fast forestillinger om forskjeller
- Utfordrer ikke stereotype forståelser av seksualitet, kjønn, kultur og etnisitet.
- Opprettholder normer og privilegier
- Reproducerer hierarkier og maktforhold

Kj-lyden på 5. trinn

- «Plagg som gutter ikke pleier å bruke:....»
- «Plagg som mange bruker for å pynte seg:....»

Hva slags medborgere skaper skolens demokratiundervisning og høyere utdanning?

Tre typer «gode» medborgere som fremmes gjennom ulike former for demokratiundervisning:

- Den personlig ansvarlige medborgeren
- Den deltakende medborgeren
- Den rettferdighetsorienterte medborgeren

Kilde: «What Kind of Citizen? The Politics of Education for Democracy» (Westheimer & Kahne, 2004)

Kritisk tenkning – hva viser det til?

- Kildekritikk
 - Maktbevisste og maktkritiske perspektiver
- Analyser av lærebøker for ungdomstrinnet indikerer at «kritisk tenkning» først og fremst viser til kildekritikk og at bøkene i liten grad inviterer til kritiske refleksjoner omkring normer og maktforhold i samfunnet
- Kilde: «Demokrati og kritisk tenkning i lærebøker» (Lorentzen & Røthing, 2017)

Maktkritiske perspektiver i høyere utdanning?

- Gjennomgang av strategidokumenter og utvalgte programplaner ved 8 institusjoner (Universitetet i Tromsø (UiT), NTNU, Høgskolen på Vestlandet (HVL), Universitet i Stavanger (UiS), Universitet i Agder (UiA), Universitetet i Oslo (UiS), Høgskolen i Innlandet (INN) og OsloMet – Storbyuniversitetet.)
- Både innholdsanalyse og elektroniske søke (Søkeord: makt, kritisk/kritikk, normkritikk og interseksjonalitet, samt rasisme, diskriminering, minoritet og likestilling)
- Arbeid gjort sammen med Elisabeth L. Engebretsen (UiS), kommende artikkel i UNIPED (nr. 3/19)

Antidiskriminerende undervisning

1. Undervisning *for* «de andre»
2. Undervisning *om* «de andre»
3. Undervisning som er kritisk til privilegiering og andregjøring
4. Undervisning som endrer studenter/elever og samfunn

(Kevin Kumashiro, *Troubling Education*, 2002)

Litteratur

- Kumashiro, K. (2002). *Troubling Education* New York: Routledge Falmer.
- Lorentzen, G. & Røthing, Å. (2017). Demokrati og kritisk tenkning i lærebøker. *Norske Pedagogisk Tidsskrift* (2), 119-130. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røthing, Å. (2017). *Mangfoldskompetanse. Persepektiver på undervisning i yrkesfag*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Røthing, Å. & Engebretsen, E. L. (kommer 2019). Maktkritiske perspektiver i høyere utdanning? En undersøkelse av omfang og anvendelse i utvalgte programplaner. *UNIPED* nr. 3/19
- Westheimer, J. & Kahne, J. (2004). What Kind of Citizen?: The Politics of Educating for Democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269.
- Westrheim, K. (2014). Det flerkulturelle i et kritisk perspektiv. I: Westrheim, K. & Tolo, A. (red.), *Kompetanse for mangfold* (s. 27-55). Bergen: Fagbokforlaget.